

ՕՐԱԿԻՐ ԶՄԵՐՈՆՄԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՄԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՍՈՅԵԽԾՐԱԿԱՆ

ՔՈՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵԱՌՅՈՒՄ

ՀՐԱՄԱՆԱԳՐԻ 5 ՄԵԼՔՆ

Գրիտել արժան է թէ այս յեղափոխութիւնը՝ ի դործ դրուելէ ետք, Պուդրէշի ազգային երեսփու խանական ժողովը միաբան հաջութեամբ Վոլտովալաքիայի աիրօղ իշխան հրատարակեցին զբարձրապատիւ արքայազգուն կոմսը Փլանտիի, որ Ալէլձիքայի օգոստափառ թագաւորին եղայցրն է. և անմիշագիւս չեռաղքական գծիւ հրաւեր կնաց Արքին Բարձրութեանը: Սակայն կը հաստատեն թէ Փլանտիի կոմսը մերժեր է այս առաջարկութիւնը՝ յառաջ բերելով թէ Վոլտովալաքիայի կառավարութեանը համար Փարիզի մէջ եղած վերոյիշեալ դաշնադրութեանը համար հակառակ է:

Պուսիոյ պաշտօնական լրագիրը Ժամանակը աը ԱՇ-
Խերբը-ը կոչուած , Տեղեալ խորհրդածութիւն
կընէ Պութքեցի յեղափոխութեանը վրայօք .

Այլուրքրէշի մէջ ծաղած ապստամբութիւնը ոչ մի-
այն նոյն երկրին օրէնքը կըբոնաբարէ , այլև օտար
ազդէ տիրող իշխան մը ընտրելով և հրատարակելով՝
1858ին եղած դաշնագրութիւնը կըդրժէ” : Այս լրա-
գիրը միանդամայն բարձրապատիւ Ֆիլանտրի կոմին
միաքը կըձգէ իւր հօրը օրինակը, որ չուզեց ընդու-
նելու Ալէլքիզայի թագաւորական աթոռը՝ բայց
միայն երբոր մեծ տէրութիւնները իրենց հաւանու-
թիւնը առուին :

Ալուքբէշն չասած վերջին լուրերը կըծանուցաւ

此題之義和伊制如其說

Երուսաղեմ, 3 Փետրվար 1866:

Uqqaukp ukp;

Յեսուսայ յօդուածոյ Զեր սլանուական Ա.ք շանու-
այ էջերուն մեկ անկիւնց ընդունելութիւն գտնելը
կըխսնդրեմ . որուն կանխառ իմ զնորմանկալութիւնն
յայտնելով , յարգանօր սիրոյ մեամ եւալլն

Միաբան սուրբ Երուսաղեմի ,
Ռ. Ս. Կազարեակ :

Ամեն աղջկաց մէջ իրաւոնց պաշտպանութիւնը սըրա
բազան օրէնք մի ճանչուած է . չկրնար մէկը անդառաւ
պարտ գտնուել՝ երբ մանաւորի մը պատիւը առաթուր
կոխէ : Եթէ ամեն լիզու սահմաքձոկ ըլլոր՝ պատիւ
կամ իրաւոնք կոչուած երկու բառերը պէտք չէին
դար , և այն ժամանակը մարդկացին ընկերական կեան-
քը՝ անբաններու պիտի նմանէր : Գիտէ՞ ձին իրեն նմա-
նին պատուել : Մարդ իրեւ բանական կենդանի ամեն
ժամանակ՝ մանաւոնդ բնակոն իսկէ , իւր պատիւը կամ
իրաւոնքը պահելու հորկապրեալէ , կուզէ ամեն տաեն
պատուել՝ քիչ պատուել . խօսքս կատարելոյ մը համար
չէ , վասնդի կատարեալ այր կաշխտափ միշտ պատուել,
որով կըսպառուի . ասոր աւ կըսուի փոխարինութիւն :

Քին խորհածը հրապարակաւ դուրս տալ. եթէ ազտու ոլլար՝ աշխարհս անպիտան գրքերով պիտի լիցուէր. իսկամութիւնը սահման մի դրած է, անկից անդին չանցնելու. այն է մոքին անցածը, խորհիլ և ապա 'ի գիր

նեն, թէ բարեկարդութիւնը և անգործութիւնը
հաստատուն կը մնան Առլուսվալաքիայի մէջ և թէ
հրաժարեալ Պողա իշխանը, ըստ խնդրոյ գեապա-
նաց խմբին; իւր ազատութիւնը ձեռք բերելով՝
Տամբայ ելաւ Թիրասով, այսինքն Քրօնզդատ երթա-
լու, որ Դիրանկելվանիայի մէջ զլւասոր քաղաք մըն
է և Թուքրէչեն 137 Հաղարամ թիւ հետո:

Ալըսեն թէ Քուզա իշխանը միտք ունի՞ Քըոնչդա-
տէն Ա իէնսա ե ըթալու - ուսկից Փարիզ պիտի եր-
թայ և այնտեղ պիտի բնակի հանգերձ ընտանեօք։
Կը հաստատեն թէ Պուքքէշի մէջ պատահած ծանր
դէպքերը կարդագրելու համար, մաս տէրութիւն-
ները, այսինքն Անդզիան, Դաղլիան, Խառըիան,
Ուսւիան, Վաստիան, Բրուսիան և Խառլիան, մօ-
տերս պիտի գումարուին Փարիզի մէջ և ֆարկաւոր
եղած միջոցները՝ի գործ պիտի գնեն

“Ետիւ” հաստատուն պահէլու համար զԱռլուտովա՝
Հաքիան ՚ի ներքոյ վեհապետական իշխանութեան
Բարձրագոյն ՚իրան :

Երկրորդ՝ ապահովցնելու համար զիմանը թիւնը
երկուց իշխանութեանց, այսինքն Առլուտովիայի և
Վալաքիայի :

Երբորդ՝ օր յառաջ և առանց խոռվութեան յա-
ջըրդ մի դանելու հրաժարեալ գուղա իշխանին։
Եւս խորհրդակցութեան արդիւնքը անտարակոյս
խիստ ծատակար պիտի ըլլայ Մոլտովալարքիայի ժո-
ղնվարդոց համար։ որոնք պարտաւոր պիտի չըլլան,
ըստ օրինակի հելէնացի ժողովրդեան։ Եւրոպից
վեհապետական գերդաստաններէն իշխան մի մու-
ռան։ սկսենա ի առաջ ի առաջ ի առաջ ի առաջ

Գաղղիոյ մէ ջ հանգարանութիւնը կըշարունակուի .
և կարուեսն կայսրը առանց ուշադրութիւն մատու-
ցանել բնդգիմամարտ կուսակիցութեան զանգա-
տանացը , իւր խոհեմ ընթացքը կըշարունակէ 'ի մա-
սին քաղաքական ազատութեանց , զժութ ժողովրդեան
անհանգարտ մասը 'ի վաղուց անտի կըպահանջէ .
Առին վեհափառութիւնը օդատկաթ չհամարիր
Քաղիոյ համար , տպագրութեան անսահման աղա-

արձանացնել :

Եղաւ ժամանուկ՝ և այժմ ևս կը տնտի որ երկու
այր միմեանց քով բեխողմի , ինը ըստինը լանջանեղծ
կամ քերթող կարծելով , մորփին պիտածը արձանազրել
կամ տպել տռաւծէ է կերպով մի . որով մահայ սքանչելի
որդիեսովն նախատինք՝ քանի պատճե ընթած :

Զեմ ուզեր այս մատին օսուր ապրաց մէջ գտնուած անպիտան ու բարոյականութիւններ եղջուզ զրբքուան անունը ասուլ բաւ սկսելով միր մէջը եղածներուն մէկ քանիին անունը յիշելը՝ և այն ալ զի՞ բազդութանը տասն իններորդ դարուս մէջ:

Ո՞վ մարդկութեանս խանքահիշտէն այս ալ մեր ապդին
համար կը սեմ . որ միշտ կը պանծամբ թէ այս գարբ մեր
ազգին համար յառաջադիմութեան , լուսաւրութեան ու
քաղաքանացիալ արդգոց կարգը դասուելու դար մի է :
Այս անպատճեն զրբերուն հեղինամկաց՝ (ներողամուռ-
թիւն կը ինդրուի արդի քրտանշան ընտիր հեղինակնե-
րէն . խօսք ընդհանուրին չ' մասնաւրոց է , որ ինչ-
պէս ըստ բան գիտեմ ըսելով հրապարակ իջած հնաւ ձեռ-
քերնուն տկար զրիշը Ապարանի նէտը՝ թուզթերնին
Արքելէսի աններուն վահանը և ինքինքնին մէկ մէկ չե-
րտկլէս կարծելով) . այս հեղինակաց գրոշակիր են Սի-
հրդատիանց Տ . Ա . . . եան Թաղէսա Միհրդատ յալլապ
յազաել , և սորո համամկատ համալիոն համակարծիք
պատուարժան կղերաց դասին Աելիսոլուց զիվինկիրի
որդի Յակովոս վարդապետ , երբեմն աւագ թարգման
որբոց աթոռոյս Երուսալէմի (այժմ ի՞նչ) : Առաջինը
իր լորձուկ Նկարագիր Ա. Ենտից եայն և որիշ զզուելի
լորքերովէ և եթէրուրդը՝ այս օրերս 'ի լոյս ընձայած՝ (շը-

Թութիւններ աւալ; ուսկից անպակաս խնովութիւններ պիտի ծաղին: «Ամանապէս միւս քաղաքական ազատութիւններն են և կույղէ սակաւ ան ստիլաւ շնորհել, որպէսզի չըլլայ թէ կանալաբութեան իշխանութիւնը ակարացնելով, հասարակաց անդորրութեանը վեստ մի պատճառէ»:

‘Արագէոն Ելքըրդ՝ ’ի պատասխանի Ծներակու-
տին Ուղիքին, Տեսե եալ Համառօտ ատենախօսու-
թիւնը ըրբաւ, որուն վերայ մեր ընթելցողաց ուշա-
դրութիւնը կըհրաւիրեմք :

“ՕԵՐակուտին ՈՂԵՐՃԱԾ : ըստ ԱՅ. ՎԵՀԱԿԻԱՅ
ուութիւնը : իմ զահախօսութեանս Ճարտասան բա-
ցատրութիւնն է . վասնդի իմ նշանակածներս ըն-
դարձակ կերպիւ կըմիկնէ և ինչ որ հասկցնել կու-
զէի, կըպարզէ և կըբացայացտէ: Խնձի պէս, դուք ևս
կըփափաքիր և կուզէք զյարատեւթիւնը , բանաւոր
և յառաջադէմ զարդացումը մեր հիմնադրութեանց ։
Ժողովրդեան մեծադոյն մասին կացութեան բարելաւ-
ութիւնը, և անխառ պահպանութիւնը աղջային պատ-
ույն և արժանաւուրութեանը: Այս համաձայնութիւնը
ջօրութիւն մըն է : Քարոյական աշխարհը : ինչպէս
նաև Փիգիբական աշխարհը ընդհանուր օրինաց կը-
հնադանդի ։ Պարս կարելի չէ լուծանելառանց վտան-
զի: Ծինութեան մը հիմունքը ամեն որ ցնցելով,
եմք կրնար անոր լրումը փութացնել: Խմ կառավա-
ռութիւնս անշարժ նստած չէ, այլ կըքալէ , և կու-
զէք քալել հաստատուն երկրի մը վերայ . որ կարող
ուլայ վերցնելու իշխանութիւնը և ազանութիւնը :
Խստի մեր օղնութեանը հրաւերենք զյառաջադի-
ւութիւնը իւր ամեն ձեւերուն ներքեն, բայց աշխա-
ռինք քարերը կարդաւ շարելով շինելայս մեծ բուր-
ը, որուն հիմը՝ ընդհանուր քաւեարկութիւնը և
զագաթը՝ Պաղղեյ քաղաքակրթիչ հանճարն է .
Այս զգացմունքը՝ որ ձեր ՈՂԵՐՃԱԾին մէջ շատ աղէկ
ացացտուած են, սաստիապէս շարժեցին իմսիրտս ,
ա արժանի են տէրութեան գլխաւոր ժողովոյն այս-
նիքն ՕԵՐակուտին: որ արթուն պահպանն է Այս-
հանագրութեան և անոր նուիրական սկզբանցը”:

և ներ խռուաքի մէջ տղմուսած , աղգին մեծ ծառայութիւն նկատ նպաստակաւ ինչ մեծ ծառայութիւն : : :) աղային Եթի՛ ամենց Անցից մակաղըռով մատեանովլ՝ զիրտվէ : Կիմէ այսպէս ըսկերով մատենից կամ զրեանց առնը պղծած չսկասուիմ :

Յարգոյ բարեկամներէս մինը՝ բաւական ժամանակ
տուած ծանուցած էր այս ընտիր մատենին տպուիլը .
այց ոչ միջի պարունակութիւնը . ուստի կըսպաէի
բատարակմանը կարծելով թէ Հ. Զիլինկիրը զգաց-
անալով խը ըրտոծ բարյական սպանութեանց խար-
ուսութեանց՝ սոտութեանց վրայ (ասոնք ըսողը և շեմ՝
որ գիրքը կըմիայէ) հրասդարակառ մեղայ կըսէ , կը-
զնաց առաջի ընդհանուր աղքին . և կըմնդրէ աղդային-
արեխնամ՝ Վարչութեանէն , որսկէսպի զինքը վամոք մի-
որդիկու բարեհաձի՝ անդ մինչ ցմահ ապաշտելու ։
Հրասդարայական մեղայ ըսի՞ վասնդի հրասդարակուէ մի-
անչուլ մի եթէ տէրութեան սկատժոյ կանոնագիրք՝
արդայ , կըհամուշուի ըսածիս :

Բայց ըստ տուածին «քաղիրթ վաճառողի խալկինչն իսպահ չ'սպասուիր!», թէև այլ կրած նեղութիւնները, երը . . . ները իրեն փորձաբար մի եղած կըհամարէի : Առոտի այս դիսաւորութեամբ զիրքը ձեռքս համնելուն, միայն վերնադիրը տեսնելուս համոզուեցայ, որ Պ. աշխարհական այս անդամ վարդապետի կերպարան-ով և ստորադրութեամբ փափաքեր է նոր մատենադրի նուուն մի ևս առնուլ՝ Եւ այս ալ իւր առաջին տպագրութիւնները ազգէն սիրաշիր ընդունելութիւն դանեն է :

Հայն է՝ Ծերակուտին հետ : Այս համաձայնութիւնը՝
Արքին վեհափառութեան ըստածին պէս, բարոյա-
մեծ զօրութիւն մըն է, որ կայսեր նիւթական և
զինուրական զօրութիւնը մեծապէս կաւելցնէ . Հե-
տեաբար Գաղղիան անենին երկիրդ մի չունի . շա-
փառանց աղասասէր և յեղափոխական կուտիցու-
թիւններէ . որոնք երբէք չեն կրնար զո՞յ ըլլաւ ի-
րենց ունեցած գաղաքական աղաստութիւններէն :

“Այս անձինքը իրենց միաւ և անզործադրելի
պաղափարները յառաջ առնիւ կուվեն, ըստ մօսիւ
լիուշըն : Օերախտութիւն Մողովոյն մէջ, և ասոնց
պաշտպան հանդիսացած են լրագրաց մէկ մասը . ո-
ւրոնք սկսան նորէն Շառելու երկարութէն խօսիւ փի-
լիստիայական, կրօնական և քաղաքական ամեն փըն-
կիրներու վրայօք : Այս լրաց իրները տպագրութե-
անսահման ազատութիւններ կը պահպանջեն և կարող
եղան յայտնի կերպիւ յառաջ գնել իթենց տրտուն-
ջերը, և կայսերական կառավարութեան վերաց ու-
նեցած կառկածնին : Ցմէպէտե կը դանդատին թէ-
քաւական ազատութիւն չունին խօսելու և գրելու ,
բայց կարող եղան ձեռք զարնել հասարակաց մաքը-
րթնցնելու և փորձ փորձեցին յեղափոխական ամեն
կերպ խռովութեանց մէջ ձգել պատճիան”:

“լարովեն կայսրը այսպիսի անհաղթարտ և իրովասէր անձանց ընթացքը և պահանջմունքը դառապարտելուզ լոկի, հետեւալ յօդուածով վերջացուցիւր գահականութիւնը .”

Ալըրդը որոլոր գաղցնայիները կը բւռաւորուին
գասահարակութեամբ, երբոր ամենքը՝ ի մանկու-
թեանէ ընդունած կը լաւն կրօնի և բարոյականութեան
այն սկզբունքը որ կը բարձրացնեն զմարդ իւր իսկ
աշացը առջեւ, յայն ամ պիտի դիտնան թէ մարդ-
կային միտքէն վեր և դիտութեան ու բարոյականու-
թեան չկունքէն վեր, պիտի կազմոյն կամք մի կայ որ
կը կարգադրէ անհատներուն, ինչպես նաև ազգաց ,
պիճակը”:

Առաջորդները մասնաւութեան գրածին հոգին լուկ լուր մի կրտպըտի եղեր թէ Մասել կոմսը, որ Անդ զինյ պաշտօնեց փորհը բոյն նախագահն է, իւր հրաժեշտ մասուցերէ վեհափառ թագուհուց, ո՞ի պատճառս ինչ բնչ երկարակութեանց որ ծագեր են պաշտօնեց փորհը բոյն մէջ։ Ասկայն այս ըստը անհաւատալի կերպի մեջ։

Առլանտայի մէջ կառավարութիւնը արտադրոյ կար-
գի միջոցներ ՚ի ուղրծ Կըգնէ Յիշնաններուն խո-
վայուլ Ապատակները ՚ի գերեւ հանելու համար :

‘**Ա**նդղեյ բարլամէն նմին քրիու իվորհըդարանաց հաւանութեամբը իշխանութիւն արուեցաւ կառավարութեան, որպէսզի Խոլանտայի մէջ քիչ կամ շատ

Աւո՞չ ալ իւր արհեստին հօրմն Հեթիսով, և կը լուսին:

Հետաքրքրութեամփ կարդացի քիչ մը՝ բայց ձիգուի.
թականութիւն՝ թեամփ՝ թեամփ, և Պատ ու Հռոմ, ա-
սոնց հետշնու մը պատուաւոր ազդացիոց կրկնն միլուը-
սիլը, միայն սու տարբերութեամփ որ՝ ամենուն անունն
ալ մի՞ սյն է ճիզվիթ, և վերջապէս ամղուր հայհայութե-
ամբ ուսիս զբա մի տպաւ:

Հայր Զիլինիկիր կըցաւիմ վրատ՝ ու ագիսա թեանդ..
ու ի եթէ իրօք ճիզուիթ գտնուէր տղջին մէջ մինչ ցայժմը
վիճակի կըցաւնայիր . Վիայ քոյ օրինակ քերած Թու-
ժառական Հրէայ անուն բանասականը իւնը : Հայոց
ազգին մէջ ճիզուիթ շիոյ . միայն քանի մը ցեցիր , ու
րունցի՛ պրժանապատուովի իւնը ու համակարծ իրդ կար-
ծերէ՝ ճշմարտութիւնն մի խոսուովանած կըլլաս : Բայց
ինչ կելլէ անալիտան ձմիւ մը : Ճիշուիթ շիոյ Հայոց աղ-
ոքին մէջ . բայց եթէ շնորհափայլիր նման կերպարա-
նացեալ Դաւիթներ : Եթէ ուղեկամայիր ճիզուիթ ակայ-
նոթեան ուղայն , զուր անկը . չիր քամբառակ սիթելի
ազգդ : Այլ կըսիրե՞ս . է հ նորտեամ աղգասիրութիւնն
մի է . մարդկային ընկերական կեամերէն ձեռք քաշողնե-
րը՝ յաւտենակամութեան մէջ անդամ՝ անհանգիստ
չձգելը , այն անձինքներն վատուեուն դրապարուել : Հայր
Զիլինիկիր՝ «զուռաջնորդս և զիշխանս ժողովրդեան քո-
մի բամբասիսցեսը» բաւ ուսած է : Այն անձինքներն՝ որ
թէ՛ արդար թէ՛ մեզաւոր , իմն Զիլինիկիրին , թադառո-
րաց անդամ գործերը դատող բարձրեալ Խակը պիտի
դուռապարաէ . այն անձինքներն՝ որ այսօր աշխարհ միք
դացին , ուր պիտի եթան ամեն Աղամածինը իրենց
գոյծոցը հաշիւը տառը . ուր՝ ոչ պատի և ոչ փառը

կասկածաւոր չտմարած անձինքը անվիշտակէս բռնէ
և 'ի բանա դնէ : Այս նոր կարգադրութեան դօրու-
թեամբը Տիւպլինի մէջ շատ բանտարկութիւններ
եղան . Եւ բանտարկուածները՝ ըստ մեծի մասին ,
Ամբոխիկայէն եկած իւլանտացիք են . Աւ մասնաւո-
րապէս սպայնենք են , որոնք Ամերիկայի գօրաբանա-
մին մէջ ծառայութիւններ ըրած են :

ձառած ծրբեղջին համար և Ապասեղի դոքը բառաց
ծիւկը համար բանա մաներու վախոր, պիտի արգիլէ
վիէնիսներուն ընկերութեան անդամները որ յառաջ
առանին իրենց նարատակաց դործագրութիւնը, և այս
կերպիւ ստիպէ լով գանոնք իրենց առաջարկութիւն
ները անկործ թողուց, մեւնոյն արդիւնքը ձեռք
պիտի թերուի, որպէս թէ բանտարկուած ըլլային
վանզի կառաջարութեան միմայն նարատակն է ան-
դորրութիւնը վերահաստատել, հրապուրանքը ու-
սպատարանքը արդիլել և պահպանել ժողովրդեան ա-
մեննէն աղքատ կարգերը և տղէաները 'ի ծուղակ-
ներէն, զորս անոնց առջե լարած են Հիւսիսային
Ամբրիայի գորսաբանակին նախկին զօրապետները ու

Արքատասակեն թէ Վւստիոյ և Խտալիոյ կառավարութեանց մէջ պաշտօնական յարաբերութիւններ հաստատուեկը են ի մասին առեւրական գործոց ։

ՀԱՅՈՒԱԳԻՐԸ ՀԱՅՐԵՆՈՒՐՈՒԹԵՐՆ

Դատավան այս օրերս իւր բնակչաց հայրենասիրութեանը մեծ աղացոյց մի կը մատուցանէ աշխարհիս Դատինոյի օրակիր մի . Կալվելա ռէլ Բ. բ. կոչ

ուած, աղջին տառապրութեան առաջարկութիւն
մի ըրաւ 'ի նպաստ տէրութեան գանձուն . որ Աե-
ղութեան մէջ կըշտուի բաւական ժամանակէ ' [

Ամստրագրութեանց պումարը՝ միայն Շուրջինոյի մէջ, 23 միլիոն ֆրանքի հասաւ, որ մեծ քանչեղիքը կամ մանուկը կ թագաւորը է միլիոն ֆրանք տուաւ . Եւարուլիի Դրամանոցը 1 միլիոն : Այս քաղաքին զիսաւոր վաճառականներէն շատերը 100,000 ֆրանք տուին , ամէն մէկը , Վենետիկցի մի , որ շատեց յայտնելիք անունը վասն պատճառաց դորամեն մարդ դիւրաւ կը հասկնայ , 500,000 ֆրանք

• ποιητική συναίσθηση της γλώσσας και της φωνής της λέξης, η οποία είναι από τα πιο σημαντικά στοιχεία της γλώσσας.

կրծոստոփի , և ոչ անհապոթիւն կոյ , որ Հայր Չիլին
կիրին ոչ արհեստը կը բանի , և արանձիքի մաստեսունը
կը կարդացուի Եւ ինչո՞ւ կը զարտուղիմ իմ նպատակիս
Առջին օգտին անձնադիր կրեալի տղացինքը կը օրա
խորակէ թէև վարուցուրաւ . եթէ անոր խորուց որ

Խարաբություն : Թժշուառն համառագիր՝ ու օք կը հասպե՞նէ զմարդ . է և
թուղ պիոց ըլլան իւր սայլին տուած կայծերը . եթէ ոյն
բուհն իւր քաղձանոցը համեստն ելլըր . իւր շղորփոր
թիւնը ուր աստիճան պիտի հասներ . իւր չնթելը ուր
պիտի կայտնար , այսօրուան արժանապատռութենմէ
գոտուարտրահալները ինչ օր հնութեանց և գովութեանց
արժանանալու էին . այլ ըստ առածին՝ տանը եղան
սակը շոկոն չյաջողեցաւ : Աւասի հայր Զիվինկիբրը
յուստիսո՞վ զինամիտք՝ գատապիք յիտս դարցած օդնաւ
թեան կըկոչէ իւր փոտած ու ժանդապած խօսքերը , ը
սի . Ըսինք՝ ըստ եցաւ , ըսելով , կըսկի նկարազրութեան
կըրկանեալ լինի :

Ներուի իման հարցանել չնորհափայլովթենէն, պատմութիւն մի պիտի շնչը ի՞նչ է Կարկ կար շատերաւն անծանօթք քարոզ մի տալ, օգուտ քաղցի ատիկից . ո՞չ տարաքէն միասիս ժողովրդոց շատերը իրեն հիանալի մատենին շնորհւը պիտի սորվին ճիզուիթականութիւն . այս բրածին կը վայը, այն առածը զորցել թէ, ունքերը շատ կիմ ըսելով՝ աչքերը հանեց : Աբդ՝ որախ լիր հայ Զիլինիիր զի վարձք ձեր բաղւում են յերկինա : Ո՞ւր ոստի հասեաբէ ՚ի կատարս իմաստութեան պիրոր զվիր քժշկել, շատեաչել ըսելու. չկարգացի՞ր Պարթեին Խառ համայնք նման աղջասիներու տուած պատասխանութեան մասին :

չկայ թէ այս աղպային ստորագրութեան արդիւնքը
200 միլիոն ֆրանքէն առելի պիտի ըլլայ :

P E U P Q E U

Ամբողջ Հայաստանում գործութեանց համեմատ, նմանապէս շատ ապահով աղքիւներէ առնուած տեղեկութեանց նայելով, և մասնաւորապէս Ամբողջի առնդղական գեսապահտան միջոցաւ ընդունուած և Անդղոյ կառավարութեան կողմանէ Colton Supply Association կոչուած մեծ ընկերութեաղջորդուած տեղեկութեանցը համեմատ, բամպակին ապահովան հետեւել կերպի կըներկայանայ:

Ամբողջի մէջ զանուած պատրաստ բամբակը, որ
պատերազմին դադարելէ ետև, կրկարծուէր թէ շ
Քրիստոն Հակի կըհասնի, հազիւ թէ 1 միլիոն 200,000
Հակ ելաւ, որոցէ 200,000ը այն աստիճան վասեալ
էքը, որ ամեններն ին բանի մը պիտանի չեղաւ. Ենցեալ
աշխան հունձը Ամբողջի մէջ հազիւ թէ 500,000
Հակ կըկարծուէի. բայց 1866 ամին(1) հնձոյն քանա-
կութիւնն պիտանաը դժուարին է : Եյսու ամենայ-
նիւ Մշակութեան նոր վիճակին նայելով, և ու-
ժերեաց աղասով թեանը պատճառու տեղի ունեցած
փոփոխութեանը նայելով, հազիւ թէ 1,200,000

Հանձի պիտի Համեմի լրատ ուղանց . բայց առելի հաւա-
նական է թէ 1,000'000էն առելի պիտի շըլլայ . Ա-
րովէնետե գերինե ըը կիմենց աղատութիւնը ձեռք
բերելէ ՚ի մէկը , աշխատիւ շեն ուզեր կամշատքիւ
Ժամանակ և ուշ քարոզ կաշխատին . իսկ ու գերի-
ներուն տեղը սպիտակ դպրծաւորներ դժոնելը կարելի
չէ բայց միայն դաշնականութեամբ , որուն գործա-
դրութիւնը քժուար և երկար ժամանակի կարօտ է ,
մասնաւոր որ ՚երկրին կիման ևս քաջալերուկան
չէ ՚ի մասին այս դպրծականութեան :

Այս ամեն պատճառաց համար, տարակոյս շիայ թէ-
բամզակի մշակութիւնը տափաթին շատ տարիներ
տկար պիտի ըլլայ և արդիւնաւոր բերք պիտի չու-
նենայ. Վերջապէս տնկաղործներուն մեծաղոյն ներ-
գործութենէն կախեալէ, որ Նժմը թիւայի բամբակին
հունձը՝ հետեւալ ամաց համար, նուտղաղոյն շըլ-
լայ 1866 տարւոյն մշջ յուսացուածէն, կամ քիչ մը-
աւելի ըլլայ անկէց. Պուցէ որ մը կարելի ըլլայ
ձեռք բերել այս արդիւնքը մեծ և հաստատավո-
տշխատութեամբ ու համբերաւթեամբ. բայց մինչեւ
այն ժամանակը՝ սրբան մօքառութենք, որքան ջանք,
քանի արգելքներ և որչափ առաւելութիւն ծախուց
տեղի պիտի ունենան: Կարճ խօսքով թէև բամբա-
կի անկառապնէաց անդամութիւնը անդամութիւնը

(1) Ամերիկայի մէջ բամբուկը Ապրիլ ամսոյն մէջ կըսկըմանուի :

«Քաւ լիցի ինձ փոխանակել դիմքաւոր ոչխարն իմ ընդ
առագթ գաղանին : Քու ազգայիններդ ձիգութակա-
նութեան կը մատնի՞ս : ազգային երեկոները՝ որոնց շա-
րերուն հացովը մնած ու մեծած ես . եթէ տար ազե-
քախառութիւն շըսիմ ինչ անուն կը համ տայ :

Սրբոց Յակովիանց աթոռոյն, և նորա սրբաճանայտք
միաբանութեան վրաց պրած պրաբարտութիւնները, շա-
րախօսութիւնները մատութիւնները . . . արժան չեմ
համեստիր խօսել. Վասնզի նախ՝ Զիվինեկիրի նման մաս-
նաւոր անձի մը նախառատնօքը այնպիսի աշխարհածա-
նօթ մանամի ոչ կանխառատնէ և ու կառա

ով գլուխ որ ոչ կը սակած տուիր և ոչ կը սակած ակուի .
երկրորդ ինչպէս բայ այնպիսի անհատի մը գովեստը ,
ոչ փառք ընդհանուր միաբանութեան , և ոչ նախատինքը
արհամարհանք . մանաւանդ այնպիսի անհատի մը . որ
այսօր Ս . Քաղաքախ միջի ոչ թէ բոլոր ազգերը՝ այն
քարինքն անդամ կը թիւյն ինչ փառօք և պատով վա-
րած ըլլալիւր պատշտօնը . և ինչպէս փառաւորութեամբ
զուրա ելուծ ըլլալը : Ական ննիդ խօսի Խոցպաշեան Պ .
Մարգիս՝ Ասորուց սրբազն ե պիսկոպու , և Հքէից խա-
խանդուիւն : (1)

Եւ մասնաւորապէս խառհակ եղիսկռողոսի մասին ցուցագոած զայրութը, ամեն ողջամլա պիտի քննէ ինչ

(1) Երի յիշեալ անձանց հետ Զիվինկիրեանի ունեցած յարաք երարիսները. ասոնց հետ ուրիշ անրին գործերու մասին, եւ վարած պաշտօններու մէջ ըրած բարեկարգութիւններուն տեղեկութիւն ուզուի, պատմական ստուգութեամբ բարեսեր՝ ցնը երցողը զոհացնեալ պատրաստ եմ :

դարձեաւ հասնատուն է թէ ամիակը չառ ամաց
համար՝ Ամբրիկայի բամպակի թաքրեկան հունձը հա-
զեւ թէ Հ միլիոն պիտի հասնի ; այսինքն պատերազ-
մենյառաջ եղած տարեկան հունձին կէսը ՞ի վերայ
այսր ամենայնի պէտք է զիտնալ . թէ անկարործնե-
րը որչափ ալ տպագոյին մէջ յաջողին հունձը ա-
ւելցնելու , երբէք պիտի չիրնան առ ջի չուփուր գի-
ներով վաճառել իրենց բամպակիները : Ուրիշ զօ-
րաւոր պատճառ մի ևս կըտեսնեմք , որ պիտի ար-
դիէ՝ Եր բոստ շատ բամպակ յուղարկուիթը , թէն
տպագայ հունձերը առաա ըլլան Ամբրիկայի մէջ . և
այս պատճառն է բամպակի սպառման աճուրմ Հիւ-
սիսային Վիայի ալ Եսահանգաց մէջ . սպառումն , որ
հաւանականաբար տարու է տարի ևս առաւել պիտի
շատնայ :

Հաւանական հաշիվը, 1866 ամին մէջ Անդղեան
երթալու բոլոր բամպակաց քանակութիւնը՝ չկար-
ծուիր թէ 1865ին գացածէն չափա աւելի ըլլայ :
Վեհերկրականէն երթալիքները նուազագոյն պիտի
ըլլան. իսկ միւն երկիրներէն երթալիքները առաւել-
լագոյն : Բամպակաց գիները կրնան քիչմը իջնալ-
եթէ ընդգէմ ամենայն ակնկալութեան, Սմբիկան
շատ մծագոյն քանակութեամբ բամպակ յուղարկէ ,
որ հաւանական չէ ամենեին : Այսկայն լաւագոյն
հաշուոց և ստուգագոյն աեղեկութեանց համեմատ ,
1866ին Անդղեան երթալու բամպակաց քանակութիւնը՝
նախընթաց երկու ամաց մէջ գացած քանակութեանը
չետ համեմատելով, չետեւ եալը պիտի ըլլայ :

	1864	1865	1866
Ամբողջ Հայէն	598,000	462,000	806,000
Պրազիլիայէն	" 212,000	340,000	440,000
Թուրքաստանէն	62,000	80,000	60,000
Եղիպատուն	" 257,000	334,000	250,000
Հարա + Հնդկաստ.	60,000	131,000	156,000
Ըրկել + Հնդկա.	1,399,000	1,266,000	1,300,000

2,188,000 2,610,000 3,000,000
Հաշիւ կը լւայ թէ Անդղիայէն դարձեալառնուազն
շաբաթը 15,000 հակ դուրս պիտի ելլէ . ուստի անգ-
դիական սպառման համար պիտի մնայ միայն 2 միլիոն
200,000 հակ բամպակ , ամեն երկիրներէն եկած .
որ շաբաթը 42,000 հակ ըսել է . այնինչ անցեալ
տարտւանը՝ շաբաթը 39,100 հակ էր . բայց այս
անելքուան սպառման համար առնուազն շաբաթը 45,
000 հակ բամպակ կը հարկաւորի :

Այս ամեն զրուցածներնէս կատացուցուի թքամբակալց գիները չեն կրնար զգալի կերպիւ իշնել իշնելու աշխատան, ցած գիները քիչ ժամանակի գիտականանան:

Հոգւով գրած թիւնը : Քաջակիրեաց հոյր Զիլինիկիր
երանդ առաքինութեան փայտի յերեսս քո , աղէ զայտ
ասելով մերկիցի զողի քո և քնյացնաց : Օրհնեցեք զա-
նիժիս ձեր պատուիրող վարդապետին աշակերտը , այլը
եր քու օրհնեքնիրդ . եթէ խասհակ եպիսկոպոսը եղ-
անիծովէր : Եւ որ սախչ ցեղացը իւր մորոն . սար-
տապան լիցի . . . ո՞ն կըստակամեա՞ և ամեն անոնք՝ որը
իսիլզ տնին . բայց հոյր Յ. Ը կըստակամայ իւր յաղ-
թութեանը վրայ . ուրախացան անոնք ուլ , երբ վճրուն-
առին , լու է առն միով մեռանիլ :

Այսօր ամեն անհատ խմացու քու առաքվելի կերպի նախառակոծած անձը՝ ճշմարտաթիւնը ական աշխատան կը յացնուի, անցաւ այն ժամանակը որ մասնաւորի խօսքով մի ընդհանուրը խսկուի Յանազդ բարբին, ի՞ յօրանջեր. կործանեցաւ այն դժոխքը որ քու քաղաքանայն քնարիդ ձայնովը զմուգեցնելով փախտանացդասնիս :

Ո՞հա ամենայն ինչ կատարեալ է . աղջին բարե-
մամ կոստավարութիւնը իրաւունքը ձանաշեց , յարդեց
իարանութեան կամքն ու բազմանբը , քու անխղճու-
թեամիք յիշած արելաներէն օրինաւոր գահակալ մի
պարզեց 'ի հեծուկս անմեղ սրտիդ . և Նորին Արբազ-
ութեան գահակալութեան մի տարին ալ գլեցու . ալ
նչ հարկ կայ հայր Յ . բողոքելու . առ առածն ա՞լ չես
իշեր . առանց ժամանակի իսուող ագլորին դլուխը կը
զմին . չեմ ըսեր միւսը : Առաքելցն շաւլացը հետեռող
ոյր Յ . Առաքեալ , չլսեցիր այս խօսքը՝ ընդ ամենայն
առարկ բռնից համարս տալոց էք . հապա զրաւորու-
թեանց և հայհոյութեանց :

Առաջարկութեանս անունը յիշելու բարեհաձելուն պար-

U. S. P. C. G. F. U.

Կըլսեմք թէ Մշոյ սուրբ Կարապետի վանքին
մէջ խոռովութիւնները և անկարգութիւնները դրժ-
բաղդաբար կըշարունակուին ։ Խոստանդութիւնը ու-
ղարշութեան կողմանէ մինչեւ ցայսօր յուղարկուած
վանահայրները և առաջնորդները չյաջողեցան խա-
ղաղութիւնը վերահասնեանտե լուն յիշեալ վանու յ մէջ,
այլ ինդհակառակն զրգութիւնը աւելցաւ և խոռ-
ջութիւնը երթալով շատցաւ ։ Ի՞նչէ պատճառը այս
անհաշտ խոռջութեան ։ պակասութիւնը և յանցանքը
որ կողմէ արդեօք ։ Եյս բանը զիտնալը դժուարին
է ։ զոցէ վարչութիւնն ալ տակաւին զի խեր ։
Տայց մեք, ըստ մեր կարծեաց կըսեմք որ, եթէ
Մշոյ վանուց միաբաններուն քով կատարեալ հնա-
զանդեթիւն և խոնարհամատութիւն չկայ ։ զացող
վանահայրներուն և տուաջնորդներուն քովալցուցէ
խոհեմութիւնը ։ Ծե զութիւնը և քանդր կառավարու-
թեան կերպը կըպակսի որ ամենահարկաւոր է այժ-
ման ակատասէր և սահմանադրական ժամանակու ։

Մշոյ վանուց հին մարտաններէն չըսո վարդաշ-
պետները նորէն կ. Պոլիս բերել առաջ, ինչպէս
որ կըխորհի ազգային կեդրոնական վարչութիւնը՝
չեմք կարծեր որ խոռովութիւնը կըվերջոնաց Մշոյ
մէջ այլ աշխատելու է ծերօնաղարդ խոհեմ ու
խաղաղասեր անձանց յանձնել յիշեալ, երկրին հո-
գեսր հովութիւնը՝ այսինքն այնպիսի վարդա-
պետաց, որոնք չունենան զտիարամութիւնը ինքը-
զինքնին դովել առաջ և ուրիշները միշտ պախարա-
կել առաջ լրագրաց միջոցաւ և ասնզի այս կերպիւ
կիրքերը կըզբդուին և երկպատկանութիւնը կըշարու-
նակուի միշտ և հանապազ.

Կիլիկիա Արագրոյն Փետր. 19 թուոյն մէջ հետեւ եաւ ազգային բերկրավլի լուրը կըկարդամք .
“Ես սեմափայլլու պրոեֆենտին և տիիինը՝ նախորդ ամսին 19ին չորեքշարթի օրը երեկոյին պատիւ ու նեցան Կարոլոսն կայսեր ու կայսրութեոյն ներկայանալու և ուրի սիրուլիքը ընդունելութենէ մը ետքը , հրաւիրուեցան ՚ի պարահանդէս . Խասնկ ընդոււնելութիւններ ու պարահանդէսներ ամսնատեղու ամսն ատեն իիստ շատ դանուելիւն համար , չեր արժեր հրատարակել եթէ նշանակութեան արժանի բան մը շռլլար . Եւ այս է նշունակութեան արժանին՝ որ մեր ազգէն մինչև Տիմա իիստ սակաւաթիւ տիկնայք Գաղղիոյ արքունիքը հրաւիրուելու և մասնաւոր մեծարանօք ընդունելու արժանի եղած են . Արք մեր արդիին մէջ իդահան սենին բանուք գատարարակութիւնը Տիմական կերպով արուի , տիկին Ապրօ-

սուսուրեցաց այսուհի և քանի մի խօսք ան ըստեղով վեր ջացնել։ Երես 59 յիշառ գրքին կը յիշէ թէ։ Ա. Նազարեանը՝ չնաև Ֆավորիտի Թիֆլիզ գնացեր է . . . ։ Եթէ պատուի՞ թեանց մէջ առնկութիւն չըլլաց՝ բնչ յարգ կունենաց մասնաւունք այնպիսի անցքի մէջ մասին որ արժանանալու թիւն կեսն է ։ Հայր Զիլինկիր ևս այն միջոցին Թիֆ.խէ շղնացիք։ առա մէկ երեւելի սպասութ ։ Նվթերցնուց կը յանձնեմ, զրութեանդ ձառն թիւնը հաւասար։ (Թէև համազուած եմ շղնաւեկուն) ։ Երկրորդ ամիլադաց չկատարեմ և ուր տեսաբ իմ բանվալը ։ ու ունեն շաբշին օրերով մինչ երեւեց քարոզւթիւնն սառած իս սրճարանին մէջը։ Կարդ շնոր ան դիմակնմ։ հայ

թէ ամօթէ : առաջին խունկ ծխած . . . ներդ ինչո՞ւ
ըրերնին կանցնին յիշինլ խաղանլ : Գրպանին վիրը ուկի-
ներուն մասին կը վկային ամեն անոնք , Արտնկ իմ հասու
արեկասութիւն ունին . կամաշեմ յիշելու նազի չըլլայ
ը ապերախտութիւն մի սեպուի իմ հոգեւոյ Հօրս ա-
աջը : Հայր Զիլինկիր հինգ փարացի քարտոն տեած
եմ Երևասղէմի տոսնը հնացուին . այս մասին ճակատա
աց կը սարծենում , ուրեմն պատկառանք կըսին բառ
ի կայ յիշելդ կը մաղեմ : Խաղ միուլ գիտեմ ևս յայտ-
եմ . կը յիշչք Կաղաքեացի տունը բաւական ժամանակ
նցուցած օրերդ : և նորա հետ թուղթ խաղալդ մըտ-
երնուդ ելո՞ւ , անմեղ տոտրակի : Եւ ինչ հորկ կայ
ուսպատամութեանդ մէջ իմ պիլարուոյ խնդրալ յիշելդ :
Արդ՝ քննութիւնը ծմարտասիրաց յանձնելով : և ե-
է հարկը ստիպէ ուրիշ ժամանակ դարձեալ տեսու-
իւն ընելու պատրաստ ըրաց լարանիում .

Եանի պէս բարեկիրթ, ազնուական ու ազդանէը
տիկնայք կաւելնան, աւելցնելով միանգամայն մեր
ազգին փառքն ու պատիւը¹¹:

“ Զիմենի բան Յակոբոս վարդապետի Պատրի.

թիւն ազգային երկամեայ անցից , անուն հրատարա .
կմւթիւնը խումբ մը կղերական ու աշխարհական
աղջայնց նկատմամբ ծանր ամբաստանութիւններ
պարունակած ըլլալով , բողոքներու ընդարձակ առ
պարէզ մը բացած է . Կումքարուի մայր եկեղեցւոյ
տէր Առքիսա քահանայն կրօնական ժողովին ,
աէր Պօղոսեան Ծալուստ աղան՝ կրօնական ու քա-
ղաքական ժողովոց , և Տերոյենց Ծովհաննէս պատ-
ուելին՝ հասարակաց կրթութեան պաշտօնէին արդէն
բողոք բարձած են պատմագիր վարդապետին գէմ .
և լսածնուս նայելով՝ ուրիշներ ալ պատրաստ են
բողոքելու և գատ ու հատուցում պահան ջելու : Զայ-
սարակաց կրթութեան պաշտօնեան՝ իրեն մատուց-
ուած բողոքագիրը Պատրիարքարանի քննութեանն
յանձներ է :

Յարկոյ լունապիր Արշալոյս աղջոտուտ լրադրոյն ;
Երուսալէմ, 16 Փետրուար 1866

Զեր Արագործն մէջ երիեմն աղքային լուրերու համար
բաւական է ջեր զոհելու փափառող ըլլանիդ գիտնալով,
կը իսոթամայս անգամ սութք Երաւաղէմի վանաց վրայ
ուրախալի լուրեր տալ ձեզ, որ առաջին արդիւնքը կը
համարուի, ոտեւնապատիւ տէր Եսայի սրբազն Պատ-
րիարքին ջանիցը և արնոթեանցը :

Սերկոյ ասաբւսոյ Յունուարի Հին լըմահեանգաւորաց
ուստամիսարանին հարցաքննութիւնը նկանե 'ի ներկայու-
թեան սուրբ Հայր և 40էն աւելի ուխտաւորաց : Աշա-
կերտոները իրենց պարտաւորութեանց՝ մանաւանդ տրա-
մաբանութեան , աշխարհազրութեան և թռւարանու շ-
թեան մէջ անվիճեր և հմեւա պատասխաններ տարով՝
քննիչներու կրկին կրկին ծափահարութեամբը պատուեց-
ան . և հարցաննութիւնը վերջացաւ Փետրուար 4ին :
Մ.յս արդիւնքը զրեթէ և ամսուան արդիւնք է՝ զոր սկս-
որ հրապարակ կըհանէ Երուսաղէմի վանքը , ոչ նուազ-
ուրախութիւն տալով այն սրբերու՝ որոնք սուրբ Աթո-
քին յառաջադիմութեան բազմացողներ են . և զոր եթէ-
ոյն գովելի ընթացքով շարունակէ և աղքայնոց ապա-
ռոյին մէջ զրած ակնկալութիւնը պսակելու կարողակի-
ութ ըլլայ քիչ առենուան մէջ :

Փետրուար 3 հինգչափթի օրը սրբոց Վարդանանց տօ-
սխմբութեան մասնաւոր հանդէսը կատարեցաւ : Ա-
ւաւուան սուրբ պատարագէն ետքը սրբազն Հայրը՝
պահպանակիրը՝ բոլոր վարդապետները և դասականնե-
ր սատ կարդի զոյգ զցյգ հետը առնելով Ռւսումնարանը՝
վիմեց . որուն ճակախն վրայ Մամիկոնեան պերձաշուք
դատիկիրը անուշաբըց ծայդիխներով զարդարուած ու-
ղեղացած էր և դիտողն իմր զգալի կերպով հայրենա-
կիրական ողի մը կըներգործէր : Հանդիխին ներկայ էին
բազարիս օտարազգի վասմ . հրապատուները՝ որոնք օր-
ի յառաջ հրաւիրուած էին : Տեղւայս կուսակալը բանա-
որ պատճառաւ ներկայ գտնուելէ արգիլուելով՝ ոչ մի-
շն զրաւոր ազդով պատռեց մեր հանդէսը , այլը իր
ողմէն զինուորական խմբին հրամանառանը Ավա փա-
ռան և Մօլա Կիբէնտին հաճեցաւ դրկել : Ասոնցմէ ՚ի-
ւատ բարձրթիւ ուխտաւորներ և օտարազգիներ խըռ-
ուած էին հանդիխատես ըլլալու ։

Հանդէսօն սկսաւ ազգային պրտաշարժ երգովմը։ որմէ
նովիջութիւն ետքը բարեշնորհ աւատ ասրդաւագ Պիրի-
սիր հոյրենասիրութեան վրայ ճառ մը կարդաց , զոր
անխթիրք ծափահարութեամբ պատուեցին : Սնկէ ետ-
ք Պօլսեցի Կարսեղը կրօնի և ազգասիրութեան
րոյ ճառ մը կարդաց ազդու ոճով , զոր հանդիսականը
բրտիսազին ծափահարութեամբ իրենց չնորհսկաղու-
թիւնը յայտնեցին : Յետոյ բարեշնորհ աւատ սարկաւագ
Տարտիրոսը հայերէն գրով տաճկերէն լեզուով ճառ մը
արդաց , որուն պարունակութիւնն էր 19երորդ դարուա-
նը ուսուում ինչ յարգանք և ինչ կարեւորութիւն ունե-
ալը , և զոր օսմանեան օգոստափառ . Ինքնակալը՝ ո՞ր
տիհման յարգելը . և վերջաբանութիւնն՝ Նորին վեհա-
առութեան կենաց բարօրութիւնն և բարդաւաճութեան
որեմնաղթութիւններ , որ երկար և կրկին ծափահարու-
եամբ յարգուեցաւ : Յետ այնորիկ տեղայի յառաջա-
մը աշակերտներէն Խալբանսձեան Պ. Յովհաննէսը
ազդիրէն ազդու և ընտիր ճառ մը կարդաց , որուն մէջ
առինասիրութիւնն էր

